

אגדת הה'יום

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד, סביב הדף היומי >> כד-ל כסלו התשעו >> סוטה מב-מד

נושא השבוע: יציאה למלחמה

פלוגת בן-איש: העמדה הפילוסופית של גולית נקובת עולוק בסוטיה

גלית □ אמר רבי יוחנן: שעמד בגילוי פנים לפני הקב"ה, שנאמר: ברו לכם איש וירד אלי. ואין איש אלא הקב"ה, שנאמר: ה' איש מלחמה. אמר הקב"ה: הריני מפילו על יד בן איש, שנאמר: וירד בן איש אפרתי הזה. (מב ב)

שנים רבות לפני קרב "המעטים מול הרבים" של החשמונאים, עמד גולית הפלשתי מול מחנה ישראל. הוא לא היה האויב הראשון של ישראל, גם לא הראשון מבין האויבים שנהנה מיתרון צבאי, אבל הוא כנראה הראשון שעמד מולם בלי לפתוח במלחמה. הוא משך על פני ארבעים יום את השלב המקדים, שלב האיום על הצד האחר. גולית התייצב מול בני ישראל ואיים עליהם. לא נגע בזבוב, אבל פגע הרבה יותר מלוחם ממוצע בקרב. הוא עמד מול חיילי ישראל ואמר להם: אתם לא שווים כלום. אתם פחדנים. אין לכם סיכוי מולי.

עוד לפני שדוד התייצב לדוֹקרב מול גולית, הוא היה מוטרד מהעובדה הזו בדיוק. הפריע לו שגולית "חרף מערכות אֵלהים חיים". מה הקשר לאלוקים חיים? אפשר להבין באופן פשוט שעם ישראל הוא צבאו של ה', ואם כן צבא ישראל שמתבזה הוא מערכות אֵלהים חיים. כך נראה מדבריו של דוד בהמשך, "אֵלהי מערכות ישראל אשר חרפת". אבל ייתכן שרבי יוחנן הבין שגלית פתח חשבון לא רק מול ישראל, אלא גם מול אלוקיו.

המילה שמושכת את רבי יוחנן היא "איש". לכאורה המילה האחרונה שמתאימה לתאר את הקדוש ברוך הוא, שהרי לא איש אֵל. ואולי זו כוונתו של גולית, לומר באירוניה: אין לכם איש. ה"איש" היחיד שלכם אינו איש אלא הקדוש ברוך הוא. מה הבעיה באמירה זו? האם איננו מסכימים שיש ה' מעלינו? לפי גולית זו בדיוק הבעיה שלנו □ ה' מעלינו. "וירד אלי", אומר גולית בסרקוזם, מתוך ידיעה ברורה שהקדוש ברוך הוא לא ירד. הוא בשמים, אף פעם אינו יורד לארץ. הפעם האחרונה שבה הוא הופיע כאיש מלחמה הייתה בשירת הים, אבל מאז הוא אינו מופיע בגלוי ומשדד את מערכות הטבע. גולית אינו מביע כפירה בקדוש ברוך הוא, אלא אומר שהאמונה בו בלתי יעילה: מי ששם את כל מבטחו באלוקים □ נשאר חסר הגנה.

מה המענה האלוקי לטענותיו הקשות של גולית? המענה בפועל היה דוד, שהתייצב מול גולית "בשם ה' צבאות אֵלהי מערכות ישראל". גם המענה האלוקי, לדעת רבי יוחנן, הוא קיומו של דוד: אכן, אומר המדרש בשם הקדוש ברוך הוא, לא כל יום נקרע ים סוף. הקדוש ברוך הוא נשאר בשמים ואינו מתגלה בשיא כוחו בארץ. אבל אין זה אומר שאין לו שליחים במציאות. ה"איש" אינו כאן, אך יש לו "בן איש". בנו בכורו ישראל, ובפרט מי שהולך בדרכו ומייצג אותו בעולם.

הסיפור על דוד וגלית, כפי שמתארת המשנה בפרק זה, נכנס לנאומו של הכהן משוח המלחמה, ואותו אמורים להזכיר בכל הדורות לצבאות ישראל. מדוד המלך דרך החשמונאים ועד מלחמות ימינו. הצבא הישראלי צריך לדעת את מעמדו ותפקידו □ הוא בן איש, חייל של איש המלחמה המנהל הכל מלמעלה. ה' ילחם לכם, דרככם.

סוגיות השבוע

נושאי האצרות כצ"י
השבו
והציונים והסוטים
שמאחריהם

חיזוק ללוחמים: התמודדות מול הלוחמה הפסיכולוגית של האויב | ביטחון בקדוש ברוך הוא ובזכות המצוות

דוד וגולית: המאבק הרוחני בין דוד לגולית, ושורשי שניהם ברות וערפה

פנחס: זיהוי פנחס בתור הכהן משוח המלחמה הראשון | הביקורת בישראל נגד מעשה פנחס | יחוס ליוסף וליתרו

החוזרים מעורכי המלחמה: הירא ורך הלבב—מתירא משדה הקרב או מחטאיו?

המבקש לחזור—רשות בידו לקפח את שוקיו: האיסור לברוח מהקרב

על המיזם:

אגדה היום בא לתת מענה לאנשים שרוצים להרחיב מעט (אבל רק מעט) בלימוד אגדה. הוא מבוסס על הפלטפורמה של הדף היומי, ומאפשר ללומדי הדף היומי להעמיק מעט באגדות של השבוע, אך מיועד לכל מי שמעוניין להציץ לעולמם של חז"ל.

המיזם כולל עלון המופץ באינטרנט וקבוצת לימוד וירטואלית בפייסבוק. עומד מאחוריו צוות בוגרי ישיבות הסדר, שמזמין את כל מי שרוצה להצטרף לשורותיו.

אגדה היום

סוטה מב-מד
יצאה למלחמה

יהודה המכבי, כהן משוח מלחמה קלעים מספרות פרשני האלצה

משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם, בלשון הקדש היה מדבר... אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו'.

אל ירך לבבכם, מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות; אל תיראו, מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין; אל תחפזו, מקול קרנות; אל תערצו, מפני קול צוחות; כי ה' אלהיכם ההלך עמכם, הן באין בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום... ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו... (מב א□ מג א)

ספר חשמונאים א, פרק ג

(מד) והעיר ירושלים הייתה שממה מאין יושב אין יוצא ואין בא מכל בניה, ומקדש ה' מחולל. (מה) המצודה הייתה למושב זרים, וכל כבוד גלה מיעקב, קול חליל וכינור לא נשמע בכל הארץ. (מו) ויתקבץ העם במצפה מול ירושלים, כי מצפה לפנים מקום תפילה לישראל. (מז) ויצומו ביום ההוא וילבשו שק ויעלו עפר על ראשם ויקרעו את בגדיהם. (מח) ויפרשו את ספרי תורת ה' אשר חפשו אותם הגויים להתוות בם את פסילי גילוליהם, וגם את פארי הכהונה הביאו שמה. (מט) ואת המעשרות ואת הביכורים ואת הנזירים אשר מלאו את ימי נזרם. (נ) ויצעקו בקול בכי אל ה' אלוהים ויאמרו: אדה אנה נפלט את אלה היום. (נא) הן מקדשך לטמאה וכוהניך נרדפו וילבשו בושת. (נב) כל העמים כולם קמו עלינו לכלותנו, ולא נכחד ממך את אשר יזמו לעשות. (נג) איככה נעמוד לפניהם אם לא תושיענו ימינך.

(נד) ויצווה יהודה ויתקעו בשופרות ויריעו תרועה, ויתן ראשים על העם שרי מאות ושרי חמישים ושרי עשרות. (נה) ויעבר קול במחנה לאמור: מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, או ארש אשה ולא לקחה, או נטע כרם ולא חללו, או איש אשר ירך לבבו □ ילך וישב לביתו, ככתוב בספר תורת ה'.

(נו) ואחרי כן נסעו ויטו את אוהליהם מנגד לאמה. (נז) וידבר יהודה אל העם לאמור: (נח) התקדשו למחר והיו לבני חיל להלחם באויביכם אשר התקבצו להכריתנו ולאבד את מקדשנו. (נט) כי טוב לנו למות במלחמה, מראות ברע אשר ימצא את עמנו ואת מקדשנו. (ס) וה' אלוהים את הטוב בעינינו יעשה.

נקודות למחשבה

סאלות לבין ולאחשה (בבית, בפקק, בתור בסופר או בשלייה בבסיס) סביב הסוטים

בלשון הקודש היה מדבר: האם הנאום שבמשנה הוא הטקסט הקבוע של נאום הכהן, או שהוא רק דוגמה, והכהן צריך לחבר נאום לפי המצב? אם הטקסט אינו קבוע, מה משמעות אמירתו בעברית?

על אויביכם ולא על אחיכם: האם בעבר (אולי בדומה להיום) הייתה אי-בהירות אם האויב הוא אכן אויב? האם יש עניין עצמאי בזכירה שבני ישראל אינם אויבים זה של זה?

אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע: מדוע דווקא זכות קריאת שמע מסייעת במלחמה, ודווקא אותה ניסה גוליית לבטל?

אשפתות של חללים / של זבל: האם בני עמון הצטיינו בגבורה, או התנהלו בגסות? האם הגסות והבהמיות הן חלק מהמלחמה? האם יש בעניין זה הבדל בין צבאות העולם לצבא ישראלי?

דאגה בלב איש יסיחנה מדעתו / יסיחנה לאחרים: מה היתרונות והחסרונות של כל דרך התמודדות עם הדאגה? האם הדרכים סותרות?

אשר בנה, אשר נטע, אשר ארש: האם ההדרכה להתקדם בחיים דווקא בדרך זה— בניית בית פיזי ורק אחר כך נישואין והקמת משפחה—רלוונטית היום?

כלי עבודה חכמינו ידעו תנ"ך. לא רק ידעו. הוא היה שגור על פיהם. זה נתון די

בסיסי, אבל חשוב לזכור אותו כשקוראים מדרשים על סיפורים מקראיים, כגון המדרשים על דוד וגוליית.

לבקיאותם של חכמינו יש בין השאר שתי השלכות חשובות:

א. הם לא טרחו לצטט פרקים שלמים. המדרש מצטט שתיים או שלוש מילים, אבל מתבסס על הפסוק כולו, ולפעמים נשען על הרוח הכללית של הפרק. הטענה כי גוליית חרף את הקדוש ברוך הוא אינה מבוססת על המילה "איש" בלבד, אלא על עיון בכל דברי גוליית ובתגובת דוד.

ב. הם ידעו טוב מאוד מה הפשט של הפסוקים. כשנדמה כי המדרש משנה לחלוטין את המשמעות של הפשט, כגון הסבת המילה "איש" על הקדוש ברוך הוא ולא על אדם, אין זה נובע מהבנה לא-נכונה של הפסוקים. חכמים ידעו מה ההבנה הנכונה, ולא חלקו עליה—אלא הוסיפו עוד רובד של משמעות על גביה.